

OCZEKAWAĆ (241) *vb impf*

o, e oraz drugie a jasne. ◊ *W inf* -ka- (15), -kã- (13); -ka- *KromRozm II, LubPs* (3), *GroicPorz, Leop* (2), *OrzRozm, HistRzym, Oczko, CzechEp, też RejPs*; -kã- *Mącz, RejAp, RejPosRozpr, RejPosWstaw, BudBib* (2); -ka- : -kã- *RejPos* (1:6), *CzechRozm* (2:1). ◊ *W pozostałych formach* -kã- (157), -ka- (12); -kã- : -ka- *BibRadz* (16:4), *HistRzym* (2:1), *CzechRozm* (8:1), *też -ka- RejPs* (6).

inf oczekiwać (24). ◊ *praes 1 sg* oczekawam (17). ◊ *2 sg* oczekawasz (2). ◊ *3 sg* oczekawa (29). ◊ *1 pl* oczekawamy (12). ◊ *2 pl* oczekawacie (1). ◊ *3 pl* oczekawają (26). ◊ *praet 1 sg m* oczekawałem, -m oczekawał (10). *f* oczekawałam (1). ◊ *3 sg m* oczekawał (17). *f* oczekawała (4). *n* oczekawało (1). ◊ *1 pl m pers* oczekawalichmy (1). ◊ *3 pl m pers* oczekawali (18). *subst* oczekawały (2). ◊ *fut 1 sg m* będę oczekawał (3). ◊ *2 sg m* oczekiwać będziesz (1). *f* będziesz oczekawała (1). ◊ *3 pl* będą oczekiwać (4). ◊ *imp 2 sg* oczekawaj (9). ◊ *1 pl* oczekawajmy (2). ◊ *2 pl* oczekawajcie (4). ◊ *con 3 sg m* by oczekawał (2). ◊ *1 pl m pers* byśmy oczekawali *RejPosWstaw* (2), bychmy oczekawali (1) *BibRadz*. ◊ *3 pl m pers* by oczekawali (5). ◊ *part praes act* oczekawając (42).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. *Spodziewać się kogoś lub czegoś, mieć nadzieję lub obawiać się, że coś nastąpi, liczyć na coś lub liczyć się z czymś; exspectare Vulg, HistAl, PolAnt, Mącz, Modrz, Cn; praestolari Vulg, Mącz, Cn; manere, opperiri PolAnt, Mącz, Cn; sperare, videre PolAnt; mantare Mącz; esse in exspectando a. exspectatione, exspectatione teneri, respectare Cn [w tym: kogo, czego (190)] (221) : pred [!] tobą iuz námillfy na oblicze padám oczekawaiątz łłodkości tve náfwiéłfe łafki. *OpecŻyw* 20, 47; przetołz fylne uefele myala łzwyęta anna yłz mathką bozą yułz wzyuoczye nołzyla ktorey łzwyath oczekauał *PatKaz II* 76, 56v, 61v, 75; Iezu ktorys temuż Herodowi kthory oczekawał dziwow żadnego łłowa nie odpowiedział. *TarDuch* C3v, A4v, A6, Ev; *FalZioł* V 66; *WróbŻołt* 118/166; będę oczekawał náfłfem miłofierdzia twego *RejPs* 78v, 35v, 55, 62v, 71v, 100 (11); *SeklWyzn* b4v; *KromRozm II* i4; Yáko były v pogánow towarzyftwá álbo cechy/ ktore [...] bogi łwoye chwaliły/ á w zgodzye myędzy łobą obcowály/ á z tąd nye tylko ná tym łwyeęye/ ále y po łmyerći czego dobrego oczekawály. *KromRozm III* A6, D2; O Witayze witay/ ma miła łtárości/ Ciebiem ia oczekawał/ od łwoiey młodości *BielKom* B; Iáko mamy oczekawác miłofierdzia Pánłkyego. *LubPs* cc3v marg, N5, bb3; *KrowObr* 90v; *Leop Iob* 29/21, 30/26, *Ps* 39 arg, *Prov* 14/18, *Is* 42/4, *Hebr* 11/10; Oto Bog náfz/ oczekawálichmy go/ y zbáwi nas *BibRadz* *Is* 25/9, *6v, *Ex* 14/13, 1 108d marg, *Ps* 24/3, 21 (14); *BielKron* 18v; Expectatione torqueri, Tęę mieć oczekawáyac kogo. *Mącz* 459a; Literas tuas valde expecto, Wielmi oczekawam łiftów twoych. *Mącz* 473d, 55c, 208d, 264c, 319b, 328a, 392b; *RejAp* 195; ná záiutrz ráno łzedł Gwido názamek/ y połtał wrotnego ku łtaroście áby mu powiedziál że Gwido ku niemu przyłzedł ktory go z dołu wczorá wyćiągnął á zá to oczekáwa zapłáty obiecány. *HistRzym* 67v, 106, 125v; iž ludzie będą drzeń á łchnąc przed łtráchy wielkiemi/ oczekawáiąc końcá co łie dáley z nimi [...] dziać będzie. *RejPos* 5v; iáko iełt tego potrzebá/ ábyłcie byli łtali á mocni w łpráwach łwoich/ oczekawáiąc á kwápiąc łie ku przyłciu Páná łwoiego *RejPos* 6, 28v, [136]v, 138, 149, 258v (10); *RejPosWiecz*³ 98v; *RejPosRozpr* c3v; *RejPosWstaw* 21 marg, 21v, [21³] [2 r.]; dobrá oczekawałem á przyłzło złe *BudBib Iob* 30/26, *Ps* 118/166, *Thren* 3/26, *Dan* 12/12, *Sap* 8/12; *BudNT Luc* 23/51; żydowie [...] tym Mełyafzem Iezufá Páná mieć niechcą/ owłzem łobie*

innego nádeń zmyfliwízy/ oczekáwáią *CzechRozm* 107v, 24v, 46, 47v, 68v, 93, 106v, 264; *ModrzBaz* 136v; *Oczko* 9v; *KochPs* 38; *CzechEp* 24; *NiemObr* 113; *ArtKanc* A16, 118, K9v, K20v, Q9v; cudzey pochwały niech ten oczekawa/ który wczćiwie á dobrze lie ípráwuie *Phil* M3; *LatHar* 714, 726; Gdy tedy pytáiąc go oczekawáli; podniozłzy fię rzekł im: [...] *WujNT Ioann* 8/7, *Mar* 15/43, *Luc* 2/38, 23/51, *Rom* 8/19, 23 (9).

oczekawać od kogo (17): *RejPs* 187v; *LibLeg* 11/107v; *KromRozm II* k; *KromRozm III* B4, P2v; *Diar* 89; *LubPs* Z2v, ccv; lud íwoy nápominał/ [...] áby oczekawáli przyśłzłego rátkunku y zwycięstwá od wízechmocnego. *BibRadz 2.Mach* 15/8; *OrzRozm* M; Sułtan [...] pomocy od Turkow oczekawał *BielKron* 179, 416v; *RejPos* 141; *RejPosRozpr* b4; *CzechRozm* [A6]; wízytko co ná ziemi/ [...] Oczy ku tobie wznosi/ który siedziłz w niebie: Y oczekawa zwykléy żywności od ciebie. *KochPs* 156; *ZawJeft* 44.

oczekawać z czego (1): Kthora [śmierć Pana Krystusowa] ták iest zupełnie dołkonáła/ że nie máłz częgobyłmy z niey więcey potrzebować á oczekáwác mieli *RejPosWstaw* [21³]v.

oczekawać ku czemu [= *żeby dał*] (2): który przez trzy látá wielkie ízkody Turkom dzyátał/ oczekawáiąc ku pomocy Alfonfá krolá Fráncufkiego *BielKron* 189; *WujNT Hebr* 9/28.

oczekawać co (3): *TarDuch* A7; powiedz nam ono [...] / co zá koniec wrzędu Krolá Polfkiego iest/ co od niego/ álbo od wrzędu iego Krolewfkiego Polfka oczekáwác ma *OrzRozm* M; Nákoniec/ iest święte [Królestwo Polskie] [...] Kościołem/ oczekawáiąc z Páwłem Apoštołem/ y ze wízytkami Świętymi/ *beatam spem OrzQuin* Ov.

oczekawać na kogo, na co (3): Vprzedzam ine ná świtániu/ y wołam oczekawáiąc ná słowo twe. *BibRadz Ps* 118/147; Niech nie będą pohańbieni dla mnie/ którzy ná cię oczekáwáią Pánie Iehowo Cewaoćie *BudBib Ps* 68/6[7], *Ps* 26/14.

oczekawać na co [= *żeby dał*] (1): drugi raz záfię krom grzechu okaże fie tym którzy go oczekáwáią ná zbáwienie. *RejPosWstaw* [21³].

oczekawać w czym [= *czego*] (1): Oczekawála á znośíła duffá moiá w słowie iego: duffála duffá moiá w Pánie. *Leop Ps* 129/4.

oczekawać skąd (4): bo z ynąd żadney pomocy nieoczekawam. *RejPs* 59; *BibRadz 1.Thess* 1/10; długo nie wierzyli náłzy [w najazd Tatarów] áż ognie wyrzeli/ ludu też oczekawáli z Litwy od krolá *BielKron* 416v; *WujNT Philipp* 3/20.

cum inf (1): każdy dzien dufza z ciała wyniść oczekawa *BielŻyw* 32.

cum G cum inf (1): ktorego [Pana] oczekawamy/ káždego dnia zágiąć łąd wielki Boży/ á náłze wyłtępki ná nim rozeznawác. *BielKron* 155v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *tego* (1); *aby, by* (5), *zaimek pytajny* (2)] (7): *RejPs* 56, 60, 185; Expecto quid istis placet de Epistola ad Caesarem, Oczekawam co fie tym zda z listu ku Cefárzowi dánego. *Mącz* 302a; będą íchnąc ludzie przed íthráchem/ oczekawáiąc co fie dáley słtánie nád wízytkim íwiátem *RejPos* 4v, 195v; tego od was oczekawam [!]. O Bogowie/ ó íczęścié/ byście obroćili/ W íczęśliwą ítronę dufzę *ZawJeft* 44.

W przeciwstawieniu: »strzec się ... oczekawać« (1): Yákub też żydom náwroconym krotko przypomina yáko żyć/ [...] czego íye ítrzedz á czego oczekáwác máyą. *KromRozm II* e4.

W charakterystycznych połączeniach: oczekiwać błogosławieństwa, Boga (2), czego dobrego, daru niebieskiego, dnia (2), dobra, dobrotliwości, drugiego, dziwow, imienia, końca, krola, krolestwa (Bożego) (6), krzywdy, listow (2), ludu, łaski (Bożej) (3), miasta (2), miłosierdzia (4), nadzieje (5), narodzenia, nawiedzenia, niewidzialnego, obietnice, objawienia, oblubieńca, odkupienia (4), odmiany, opatrzenia, Pana (11), pasterza, pochwały, pociechy (2), pocieszenia (3), poczęcia, podania ręki, pomocy (2), potępienia, przysposobienia synow (2), przyszłych rzeczy, przyścia [czyjego] (13), ratunku (3), sądu (4), sędziego, słodkości, sługi, sposobienia, sprawiedliwości (3), syna, szczęsnej godziny, szczęścia, światłości (3), wiadomości, wiecznego spalenia, wspomozenia (6), wybawienia (2), wypełnienia (2), wyroku, zakonu (2), zapłaty (3), zbawiciela (5), zbawienia (6), zmiłowania, zwycięstwa, żywności, żywota wiecznego; oczekiwać beatam spem; oczekiwać od Boga (2), od krola, od Pana (2), od wszechmocnego, od urzędu krolewskiego; oczekiwać na Jehowę, na słowo; oczekiwać statecznie, wielmi, zawždy (5); oczekiwać uprzejmie, z wielką chucią; oczekiwać od swojej młodości.

Przysłowie: Ktoćiem się ná wiele kaŕze/ A niechce zbierać po troŕze: Gdy wŕzytkiego oczekawa/
Ná máley rzeczy przeŕtawá. *BierEz* O4v.

Zwroty: »ci(e)rpliwie, przez cierpliwość, z cirpliwością oczekiwać« = *per patientiam. exspeetare*
PolAnt, Vulg [szyk zmienny] (7:1:1): niedaway fie tem záuŕtydáwác ktorzy ćierpliwie oczekawáią
rátunku twego *RejPs* 100, 45v, 56, 65, 90v, 101v; iefli fię tego nádźiewamy czego nie widzimy/ iście
z ćirpliwością oczekawamy. *BibRadz Rom* 8/25, II 39d marg; *WujNT Rom* 8/25.

»oczkawać jako dźdźa« (1): Oczekawáli mie iáko dźdźá [*expectabant me sicut pluuiam*] *Leop Iob*
29/23.

»nadaremno oczekiwać« (1): Abowiem zácmyonę [!] fą oczy ich/ [...] ták iż nyewidzą [...] páná
nállęgo Yezu Kryftá/ Mefyallá y fyná bożęgo/ ále go yefłcze nádaremno oczekawáją *KromRozm*
III B5.

»w nadziei, w nadzieję, z nadzieją oczekiwać« [szyk zmienny] (5:2:3): káždy/ to iefł moiá radá
ktho kolwiek iefł fpełnego rozumu áby zupełną [*lege: z zupełną*] nádzieią oczekawał miłofierdzia
pánłkiego *RejPs* 198, 48v, 187v, 192v; *RejPos* 7; Oczekawaymyż z nádzyeią nieomylną Páná nálęgo
Iezulá Kriřtułá/ kthory przyść ma ná fąd *RejPosWstaw* [21³], 22v [2 r.]; Ale Iezus iuż swoiey [*chwały*]
teraz włafnie wzywa/ oni zás w nádziei iefłcze fwey oczekawáią *CzechRozm* 32, 224.

»oczekawać przez niemáły czas« (1): Sará wátpiła łoby o potomku/ [...] oczekawájąc tego/ bárzo
przez nyemáły czás *GliczKsiąż* B2v.

»oczekawając oczekiwać« (1): OCzekawájąc oczekawałem Páná [*Exspectans exspectavi Dominum*]/
y przychylił fie ku mnie. *Leop Ps* 39/2.

»pewnie, nieomylnie oczekiwać« (1:1): *RejPos* 220; wŕzákże oni fą dobrej nádzyeie/ owłzem
nieomylnie oczekawáią błogofłáwieńtwá *RejPos Wstaw* [21³].

»z pilnością oczekiwać« (1): Z Wielką pilnością oczekáwam: áby fie pan moy raczył miłofćiwie
okázác *RejPs* 60.

»(po)żądliwie oczekiwać« (2): O yakofz żądlyuye oczekauał fyneon oney fczáłney godziny wktorą
by mu rzeczono ogláday tą panną ktora porodzyła zbauyczyela fzwyyata *PatKaz II* 62; *LubPs* Lv.

»z radością, w radości, z weselem, wesele oczekawać« [szyk zmienny] (8:1:1:1): aczełz naoczoch załzlepyony, ale dułłá y uyará yafznye wydzyłz y uefele oczekauałz przyłczya they panny nałzwyatłchey *PatKaz II* 62v, 59v; *RejPs* 45v, 90; *Diar* 89; *LubPs* bb2v; iáko małz tu łtale trwáć/ ábyś mógł bełpiecznie łtąd szedłzy oczekawać w rádości Pána łwoiego. *RejPos* 6, 57v, 195v; *RejZwierc* 177v; A ia vfáiąc mu/ [...] ná łąd łię iego zdawam/ y z rádością łercá mego onego oczekawam *CzechEp* 74.

»oczekawać z wiarą« (1): Prorocy łwięci iego/ [...] oczekawáiąc z wiarą łwoią tego oblubieńcá łwoiego/ pobići á pomordowani łą dla they wiáry *RejPos* 240v.

Szeregi: »prosić i oczekawać« (1): dawa włzythki dobrá ciełefne/ duchowne/ niebiełkie/ y wieczne/ ktorych łftotnie od niego prosić y oczekáwáć mamy. *LubPs* Z2v.

»spodziewać się i oczekawać« (1): iż Iezus ielt Mefyálfzem: nád ktorego y oprocz ktorego/ iuż łie żadnego inłzego wiernym łpodziewáć y oczekáwáć nie potrzebá. *CzechRozm* 164v.

»oczekawać a (i) žádać« [szyk 1:1] (2): *Diar* 89; Avere te scribis accipere a me aliquid literarum, Piłzełz mi że vprzeymie oczekawałz á žádałz moyich łiftów. *Mącz* 20a.

W przen (6) : krzywdy oczekawało łercze moię y nędze. *TarDuch* A7; wtę nádzieię dułse náłse oczekawáią páná *RejPs* 48v, 197v; wy złote á łrzebrne łędy: łą glinyáne álbo drzewyane/ przęta żeláznego á wycznego łpalenya oczekawáją. *KromRozm III* O3v; Vkorz łie Pánu Bogu/ á oczekaway rák iego *Leop Eccli* 13/9, *Ps* 129/4.

Przen [ze zdaniem dopełnieniowym] (1) : Bo rzeczy łtworzone z wielką chucią oczekawáią/ áżeby łię okazáli łynowie Boży. *BibRadz Rom* 8/19.

a. *Przebywać w jakimś miejscu, licząc na czyjeś przybycie lub na spodziewane zdarzenie, być w pogotowiu* [w tym: kogo, czego (19)] (24) : *PowUrb* +3; *OpecŻyw* 25, 175; tamzełmi y łynłchimy pani v.k.m. vkrainnimy na yedno myełcze zyechawłchi sye lezely kылka dny oczekawayacz połlanczow Z oczakowa ktobi myal przyechacz kv nam *LibLeg* 11/107; *HistAl* C2; PRzyłyęźnik młodłzy/ tho ielt/ nowo obrány/ ielt Sprawcá łpraw Przyłyęźniczych: przeto záwždy ma być obliczny/ y oczekáwáć drugich Przyłyęźników. *GroicPorz* d3; I záładzili nań záłogi po wierzchu gor: á oczekawáiąc przyiázdu iego/ czynili iáko zboyce *Leop Iudic* 9/25; *BielKron* 105, 112v, 351v; ielłizeby [!] kto przy wieczrzey czytał/ y załnienia międy Xięgami oczekiwał/ albo łię go przez czytanie wzbraniał/ [...] *KwiatKsiąż* L4v; *HistRzym* 37v.

oczekawać gdzie (5): *OpecŻyw* 174v; Cefarz do łwego páłacu łzedł/ gdzie z innymi kłiążęty/ nowiny oczekawał. *BielKron* 330; Te expectat domi, Domá cie oczekawa. *Mącz* 94b; *RejPos* 135v; *ArtKanc* G15v.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Paucos morati dies, dum socii venirent, Kilko dni oczekawali aż ych towarzirze [!] nadciágnęli. *Mącz* 97c.

W porównaniu (1): mowił P. Iezus ku zwolennikom łwoim: [...] á wy bądźcie oczekawáiący/ iáko łudzy oczekawáią páná łwoiego/ gdy łie wroći z god ábo z wełela łwego *RejPos* 343v.

W charakterystycznych połączeniach: oczekawać dworu, drugich (ludzi) (2), nowiny, pana (2), podarzenia obiecane, połańcow, przyjazdu, przyłcia, przysięźników, wiernych, wywodzenia;

oczekawać z wielkim wojskiem; doma oczekawać, w niebie; oczekawać kilka dni; oczekawać z wielkim nabożeństwem, z rozkoszami; oczekawać jedni drugich.

Zwrot: »oczekawać długi czas« (1): [św. Hanna] przyźła do domu y nyenalafzła pana swego y oczekauała go długi czałz *PatKaz II* 63.

»z radością oczekawać« (2): *RejPos* 135v; kiedi ktori ztich pomienionich Krolow przijachac miał do ktorego Woiewodztwa/ wżifci poddani [...] gotowali fie iako nawefełe zradościa Pana y Dworu otzekawaiac *PaprUp D*.

Przen (2) :

Zwrot: »z radością oczekawać« (1): Ná kieruy dyfzlem do mnie/ Iá siu mój: którego Z radością wielką ściány mé oczekawáią *PudlFr* 64.

a) *W opisie gwiazdozbiorów noszących nazwy istot żywych [na co] (2) :* [Kłęczeń] Sam wifząc głową ná dól/ w morzu oczekawa Ná Niedźwiadká/ y Strzelca *KochPhaen* 21, 23.

2. *Zwlekać, ociągać się, rozmyślnie opóźnić podjęcie działania; cunctari Mącz; demorari Cn (12) :* Percontor idem quod simplex Cunctor, Obawam fie/ też Oczekawam/ Dowiaduyę fie. *Mącz* 72b.

Zwrot: »długo oczekawać« (1): z rodziwfyzfy z Chriftyánow/ y między nimi fie wychowawfzy/ długo oczekawáli odkłádáiąc [*chrzest*] *NiemObr* 147.

»oczekawać odkładając« (1): *NiemObr* 147 *cf* »długo oczekiwać«.

a. *O Bogu: zwlekać z wymierzeniem kary, oczekując nawrócenia grzesznika (5) :*

oczekawać czego (3): RejAp 83; widzifz że Pan twoy iuz nád tobą podniofł frogą rękę swoię/ iedno z łáfki á z miłofierdzia swego oczekawa vznania twego. *RejPos* 196v, 172v.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Iż [*Pan*] álbo oczekawa by fie náwrócili/ Albo dobrym przykładem iżby drugim byli. *RejWiz* 95v.

Zwrot: »cirpliwie oczekawać« (1): nie mmimay ábyć omiefzkał z obietnicámi swoiemi/ [...] Iedno iż cirpliwie oczekawa dla narodu wáfzatego/ niechcąc was márnief záftráć/ iedno ábyfcie fie vználi á fzukáli miłofierdzia iegó. *RejPos* 6.

»długo (a długo) oczekawać« (2): *RejAp* 83; á wżdy [*Bóg*] nie wnet fkázuief/ á to długo á długo oczekawa obaczenia onego fercá nędznego. *RejPos* 172v.

b. *Czekać z działaniem do wystąpienia spodziewanych okoliczności; opperiri Cn (5) :*

oczekawać kogo, czego (4): Rozmyfł tu fobie iako troytza fwiętá oczekawála odpowiedzi ij przyzwolenijá paniefńkie⁸⁰ ku wcieleniu fyne bożego. *OpecŻyw* 8v; *RejPs* 62; A ták brácia moi/ gdy fie fchodźiefcie ku iedzeniu/ oczekawayiefcie iedni drugich. *WujNT* 1.Cor 11/33. *Cf Zwrot.*

Zwrot: »oczekawać pogodnego czasu, do słusznego czasu« [*szyk zmienny*] (1:1): oczekawála pogodnego czału/ fkoro fy yedno ty kxiáfzki zgotowiefy/ aby ch W.M. tym fńadniey nimi przywithac y przyfluyć fy mogła. *HistAlHUng A2; CzechEp* 38.

3. *Być w przyszłości czymś udziałem, być przeznaczonym dla kogoś; impendere, manere Mącz [kogo (G)] (8) :* Tu s tego bacż pewnie gdytż fie tzo fífćfno dzieief/ ijż cie tóż niefífćfćiefie oczekawá. *OpecŻyw* [27]v; y wiele ich poydą zá ich vpaścią/ [...] ktorych Sąd ftrafliwy otzekawa/ y záftracenie ich nieomiefńka. *KrowObr* 137v, 160; Ingens praemium manet victorem. Piękny vpominek oczekawa

zwycięscy. *Mącz* 207a, 288b; *RejPosWstaw* [110²]v; *CzechEp* 62; których zginienie pewne/ y potępienie [...] ielli fię nie vpamiętáią oczekawa. *NiemObr* 162.

W charakterystycznych połączeniach: dobrodziejstwo oczekawa, korona niewiędnąca, nieszczęście (2), potępienie, sąd (2), upominek, zginienie; oczekawać zwycięzcy.

Synonimy: 1. nadziewać się, przypuszczać, spodziewać się; 2. mieszkać.

Formacje współrdzenne cf CZEKAĆ.

Cf **OCZEKAWAJĄCY, OCZEKAWANIE, OCZEKAWANY**

DD